

## HET PROBLEEM VAN VERNIUWING EN ONTWIKKELING

### LES IV.

#### WETEN EN INNERLIJK WETEN.

Het is misschien een wat eigenaardige samenvatting, maar toch iets waar je goed over moet nadenken. Om een voorbeeld te geven:

De Atlantische mythe wordt door een groot gedeelte van de wetenschap ontkend. Een aantal andere wetenschappen neemt aan dat het wel zo iets geweest zou zijn, maar zij zoeken het overal. De Fransen zoeken het in het vroegere Frans-Afrika. De Grieken zoeken het in de Middellandse Zee vlak bij zich. Er zijn ook nog mensen die aannemen dat het ergens bij Denemarken en Noorwegen heeft gelegen. Dan zijn er ook nog mensen die vertellen dat het in de Caraïbische Zee heeft gelegen. Men heeft ook wel eens uitgemaakt dat het zich in de Sahara heeft bevonden. Dus dat wordt wetenschappelijk omstreden.

Maar nu iets eigenaardigs: Hoe komt het dat allerlei volkeren in veel verschillende delen van de wereld een mythe hebben over grote overstromingen? Dat men een mythe heeft die vertelt dat een aantal dagen de lucht verduisterd is geweest. Hoe komt het dat al die mensen eigenlijk een soortgelijk verhaal vertellen over een paar overlevenden met hun dieren op een vlot, een aak of op een berg die alles hebben kunnen overleven en daarna de stamvaders zijn geworden van een nieuw volk? Je kunt daarover een hele tijd filosoferen. Maar een bewijs daarvoor is niet zonder meer te geven.

Verder is het heel typerend dat, als we proberen die ramp wanneer die gebeurd zou moeten zijn ongeveer in de tijd te plaatsen, dan komen we tot een overstroming waarbij eerst wel water ontstaat en pas daarna eigenlijk de regens beginnen. Uitzondering is de bijbel die een omgekeerde volgorde geeft, terwijl ze het verder allemaal voortdurend hebben over een beschaving die eigenlijk helemaal was vervallen en waar allerlei **zaken** fout zaten.

Als dat nu op één plek op de wereld had plaatsgevonden, dan zeggen we: Nou ja, dat is de godsdienst. Maar als dat op vele plaatsen in de wereld gebeurt, dan moet er ergens een achtergrond zijn.

Kijk, een legende zal in zich natuurlijk iets sprookjesachtig hebben. Er zijn heel veel dingen niet waar. Aan de andere kant zijn heel veel dingen wel waar, want de legende is gebaseerd op feiten. Nu komen we eigenlijk bij het onderwerp waar we het vanavond over willen hebben.

Gezien de wetenschappelijke bewijzen tot nu toe bestaat er geen Atlantis. Er is mogelijk iets geweest, maar we weten niet precies wat. Er zijn geen overleveringen die door feiten kunnen worden gestaafd. Er zijn geen geschriften die duidelijk en kenbaar van deze vroege beschaving, die toch ook enige tijd een stadscultuur gekend moet hebben, zijn overgebleven. Er is niets.

Toch geloven de mensen erin. Zij weten iets omdat ze het van binnen weten.

Dat innerlijk weten is niet te vergelijken met feitelijk weten. Ik geef u een voorbeeld: U heeft allen wel gehoord over die wonderdokters op de Filippijnen, de geestelijke dokters. Er is ook zwendel bij geweest, dat weet ik wel. Maar als we nu naar de Filippijnen gaan en we kijken daar, dan valt het volgende op:

Wij hebben te maken met een volk, dat in feite uit natuurgeloof langzamerhand is gekomen tot een hindoeïstisch licht boeddhistisch geloof dat werd overschaduwed door ongeveer 400 jaar christelijke overheersing, voornamelijk door de Spanjaarden.

Deze mensen zullen voor bepaalde kwalen rustig naar de dokter gaan en ook moderne geneesmiddelen gebruiken. Andere kwalen echter daar zoeken ze de wonderdokter voor op. Het gekke is, dat de wonderdokter met zijn rituelen, met allerlei goochelkunsten, want die zitten er ook bij, vaak meer bereikt voor de genezing van die mensen dan de officiële wetenschappers op papier zouden kunnen doen. Hoe komt dat?

Die mensen voelen innerlijk aan dat er een aantal kwalen en ziekten zijn die samenhangen met een gevoel van isolement, van afgesloten zijn. Je zou kunnen zeggen dat b.v. eenzaamheid de volgende kwalen o.a. kan oproepen: kanker, nierziekten, leveraandoeningen en hart- en bloeddrukkwalen. Dus hoofdzakelijk bloedsomloop.

Als die mensen nu in een ritueel worden verbonden met anderen, dan wordt de eenzaamheid doorbroken. Hiermee wordt onbewust de psychische druk opgeheven die mede oorzaak is geweest voor de kwaal. En nu pas krijgt het lichaam de mogelijkheid zich tegen die kwaal te verweren en zich in daad te herstellen.

Dat is een innerlijk weten; dat kun je niet bewijzen. Wetenschappelijk kun je het niet waarmaken zomin als je wetenschappelijk kunt waarmaken dat de wondergenezers van de Filippijnen inderdaad wonderen van genezing tot stand brengen. Vooral omdat patienten, die niet behoren tot hun cultuur, dan teruggaan naar o.a. Amerika en daar in een heel andere gemeenschap terecht komen. Daardoor blijft het magische van de behandeling eigenlijk een soort herinnering, maar de allegorie is niet de aanleiding geworden tot een feitelijke verandering van de relatie ik - gemeenschap zoals noodzakelijk zou zijn.

Er zijn meer van die dingen. Een mens weet innerlijk dat er een God bestaat. Toch kunnen we niet bewijzen dat er een God is. Als we nu teruggaan heel ver in het verleden, dan vinden we zoonanbidding en dergelijke. Maar wat blijkt nu? De zon is een symbool. Zij is symbool van kracht. Kijken we nu terug naar de eerste filosofieën op dit gebied, dan vertelt de mens dat de aarde met de zon één geheel vormt, één kracht is, één leven. De zon is de kenbare uitstraling van het gehele levensproces dat alles omgeeft. Dan zeg je tegen jezelf: Dat is allemaal wel waar, maar hoe kan ik het waarmaken?

In de oudheid geloofde men daarin. Men zei niet: Het is misschien wel waar. Men wist het. Het eigenaardige is, dat in de oudheid allerlei dingen zijn voorgekomen waar men tegenwoordig geen raad mee weet. Het stilstaan van de zon b.v. Dat is een slag; Joshua bezweert God. De zon staat stil. Is dat waar? Of is het misschien een verschuiving van tijdsbesef. Je kunt erover vechten. Maar als het voor de mensen zeker is dat er iets werkt, dan zal het gebeuren voor hen een bevestiging zijn, maar tevens veroorzaken zij het gebeuren voor een groot gedeelte zelf.

Iemand, die een beetje filosofisch was aangelegd, heeft eens de volgende theorie geopperd: De aarde is vroeger plat geweest, want alle mensen zagen haar plat en dus was ze plat. Tot er iemand was die zei: De aarde is niet plat. Dat waren de Grieken, geloof ik, die het eerst het topje van de mast zagen en dan de rest, die het eerst tot die con-

clusie kwamen. De werkelijkheid is, zegt hij, dat toen de mensen dachten dat de wereld rond kon zijn ze ook rond werd. Die man heeft dat zelfs allemaal gestaafd met jaartallen.

Het is toch wel heel gek, dat bepaalde waarheden plotseling worden ontdekt en dat ze dan binnen een eeuw het gehele denken van bijna alle mensen beïnvloeden. Is het nu zo, dat die werkelijkheid anders is of is het zo dat het denken van de mens de werkelijkheid anders maakt? Een moeilijk probleem waar je wetenschappelijk natuurlijk geen cent mee opschiet.

Wat ons weten betreft, we hebben te maken met de feiten. En de feiten worden bepaald door hetgeen wij zintuiglijk en anderszins kunnen waarnemen.

Er is nog een andere factor: datgene waarvan we aannemen dat anderen het weten. Misschien is dat wel de meest eigenaardige situatie. Ons weten is voor een groot gedeelte gebaseerd op het gezag van anderen. Weet u, of de economische theorieën van de heer Lubbers of van de heer Den Uyl juist zijn? Ik denk, dat er maar weinigen onder u in staat zijn de redelijkheid van hun argumenten technisch en feitelijk te volgen. Het is voor een groot gedeelte iets wat in de lucht hangt. Maar iemand gelooft in Den Uyl, in Lubbers, wat mijbetreft in Lenin en anderen. Het geloof daarin is beheersend voor het gedrag van de mens, maar ook voor hetgeen ze zien op aarde.

Ik wil u geen lijst gaan opsommen van allerlei eigenaardige situaties bij het verklaren van: wij hebben Atlantis gevonden. Wist u dat tegenover de 97 geleerden die bevestigen dat Atlantis in de Atlantische Oceaan moet liggen er 47 staan die zeggen: Het bestaat niet. Het heeft nooit bestaan. Maar dat er ruim 40 anderen zijn die allemaal een andere plaats aangeven; soms de Middellandse Zee, soms ergens anders. En als u kijkt waardoor die mensen worden beïnvloed, dan blijkt dat daarbij nationalistisch denken een rol speelt.

Als wij het nu redelijk bezien, dan zouden we kunnen zeggen: Luister nu eens even, die mensen interpreteren hetgeen ze zien volgens datgene wat voor hen het meest belangrijke is. Ik denk, dat dat waar is. Ik denk, dat we het allemaal doen.

Als wij te maken hebben met feiten, dan denken wij dat we het weten. Maar eigenlijk weten we niet; wij interpreteren feiten. Wij zijn niet zeker van betekenissen, maar wij passen de feiten aan de betekenissen aan die voor ons belangrijk zijn. En dan is er de ~~corrigerende~~ factor die door heel veel mensen wordt onderdrukt: de innerlijke stem, het innerlijk weten.

Dat is een heel eigenaardig weten. Hoe kun je anders verklaren dat b.v. in de nu lopende periode steeds meer jonge mensen zich vooral erg gaan interesseren voor zieleleven, voortbestaan, kortom, voor allerlei dingen die eigenlijk met de psyche te maken hebben en niet direct met de feiten. Hoe zou dat komen?

Ik denk, dat het innerlijke weten wel degelijk het voortbestaan van de mens als een zekerheid in zich doet wonen, maar je kunt het niet bewijzen. Zelfs als je het zou kunnen bewijzen, dan is het bewijs altijd voor velerlei uitleggingen vatbaar. Innerlijk voel je dit echter aan. Als het innerlijke weten nu sterker wordt, dan zal hierdoor de benadering van de fenomenen van het constateerbare veranderen. Maar dat betekent, dat de inhoud van het leven verandert.

Wij zijn in deze cursus bezig met de ontwikkeling van de bewustwording en de verandering van de wereld. Hoe kan een wereld beter veranderen dan door een verandering van inzicht. Gewoon een verandering in het denken, in de waardering van de mens.

Mag ik opmerken dat in 1600 de zuiver hiërarchische indeling van de

maatschappij in geheel Europa nog werd erkend en dat dit ongeveer 800 jaar het geval was. Dan ontstaat er een kleine beweging, ten slotte in Frankrijk uitlopend in de Jacobijnen waardoor men anders gaat denken over gezagsverhouding. De wereld verandert dan binnen 50 jaar. Er zijn structurele veranderingen niet alleen in Frankrijk maar ook in Duitsland, in Nederland, in Engeland zelfs. Er komt een geheel nieuwe ontwikkeling los. Hetzelfde beleven wij op het ogenblik.

De gezagswaardering en de meerwaardigheidserkenning van bepaalde mensen nemen steeds meer af. Een dokter was eens een zeer geleerde wonderdoener. Tegenwoordig wordt hij door de meeste mensen beschouwd als een soort mecaniciën voor het herstel van eventuele lichamelijke fouten. Op deze manier is er dus iets aan het verdwijnen.

Maar hoe komt het dan dat er gelijktijdig innerlijk iets onlogisch tegenover staat? Na de Franse Revolutie b.v. werden toch de geloofwaardigheid en de geloofsverhouding aanmerkelijk geschokt, bijna meer nog dan door de revolutie die Luther heeft ontketend, want die was in zich nog zeer gezagsgetrouw. Als wij nu kijken, dan zien we dat gezag en macht zaken zijn geworden die niet zonder meer van God komen of behoren tot de sociale ordening, maar dat ze gewoon zaken zijn die nu eenmaal een rol spelen. Je zult je ten dele daarbij moeten neerleggen, maar ze zijn niet terecht.

Toch nemen de mensen die zo denken onmiddellijk het gezag aan van de een of andere geestelijke leraar. Er komt een goeroe en ze veranderen hun hele leven, hun denken, hun zien van de wereld. Waarom? Dat kan nooit worden verklaard met logica. Wij kunnen het psychologisch misschien verklaren met onzekerheden van de maatschappij. Maar die onzekerheden hebben toch bij anderen heel andere resultaten gehad. Daar kun je nog minder regel op stellen. We kunnen alleen zeggen: Die mensen voelen zich aangetrokken tot iets waarbij het niet meer gaat om macht en gezag of om de functie van de leraar, maar om een innerlijk beleven, om een werkelijkheid die je van binnenuit beleeft en die voor jou volledig geldt en werkzaam is ook als die voor anderen geen rol speelt.

Als je dat zo bekijkt, dan zeg je: Dat innerlijke weten komt toch langzaam maar zeker een beetje meer op de voorgrond. Vanuit de zuiver nuchtere beredenering en de gezagserkenning (dat is een knappe kop, die professor weet het) komen we nu langzamerhand tot de vraag: hoe reageer ik innerlijk op datgene wat die ander mij voorlegt? Daarmee hebben we, meen ik, wel een bepaalde revolutie doorgemaakt en die zullen we ook verder doormaken.

Wij zullen een andere keer nog wel gaan praten over de eventuele ontwikkeling van het innerlijke weten en de samenhangen zoals die in de toekomst zullen zijn. Laten wij vandaag alleen maar eens kijken naar de wereld.

Hoeveel mensen geloven nog onaantastbaar in het God gegeven gezag van het een of ander koningshuis? Hoeveel mensen geloven nog dat een politicus iemand is die alleen wordt gedreven door zijn belofte om het volk te dienen? Toch waren dat dingen die eens vanzelfsprekend waren. Hoeveel mensen geloven nog dat de werkgever altijd de meerdere is van de arbeider of omgekeerd? Het blijkt, dat de mensen eenvoudig niet meer geloven. Dan kan men hele theorieën opstellen, maar terwijl men eens dacht: de communistische theorie is goed, is het zo dat zelfs in de regering van Rusland en wat dat betreft ook van China op het ogenblik het grootste gedeelte van de belangrijke mensen overtuigd is dat die theorieën niet letterlijk te volgen zijn. Of ze nu van Lenin, Stalin of Mao komen het blijkt, dat die theorieën onjuist zijn. Men moet variëren, men moet aanpassen. En dat betekent, dat men moet veranderen, moet evolueren.

Die evolutie komt niet voort uit een of ander weten. Ze weten het eenvoudig niet. Het komt uit een aftasten van mogelijkheden. Maar hoe kom je daartoe? Door innerlijk weten.

Zo heeft u in uzelf ook een stemmetje; een weten dat heel anders is dan wat u logischerwijs zou denken. Heeft u wel eens van die dagen dat u denkt: eigenlijk zou ik niets moeten doen? Als u dan toch wat doet, gaat het vaak verkeerd. En toch redelijk gezien, moet u de dingen doen, want zo hoort het nu eenmaal. Dat is redelijk. Feitelijk gezien is het zelfs onvermijdelijk. Maar innerlijk zegt u: Neen, laat ik mij zoveel mogelijk daarvan distantiëren.

Dan zegt het innerlijke weten tegen u: Ik ben op dit ogenblik onder deze invloeden en omstandigheden niet in staat optimaal te functioneren. Dat komt gewoon voor. Dan kan iedereen zeggen: Wetenschappelijk gezien is dat onzin. En als het mis zou gaan.....het is de wil van God. Iedereen heeft zo zijn argumenten.

De praktijk is echter doodgewoon: als wij het innerlijk weten en we houden daar rekening mee, dan gaat het ons goed. En als we het niet doen, gaat het fout. Zouden we misschien kunnen zeggen, dat het innerlijke weten het harmoniserende principe is waardoor wij ons weten kunnen samenvatten in een wereldbeeld waarbinnen wij ons optimaal kunnen manifesteren?

Ik stel dit: Als je rekening houdt met dat innerlijke weten, dat eigenaardige gevoel bijna dat opwelt en dat dan soms vorm krijgt in: ik zou eigenlijk zo of zo..... Als je daarmee rekening houdt, dan verander je voor jezelf je relatie tot de wereld van de feiten. En als je dat niet doet, dan ontstaat er een discrepantie, een onregelmatige scheiding tussen jou en de geconstateerde feiten. Daardoor kun je niet optimaal werkzaam zijn, kun je niet het juiste meer weten en doen. Dan ben je te laat of te snel met je reacties.

Nu we dat aannemen (ik vraag niet van u dat u het als geloofsartikel accepteert maar gewoon omwille van de feiten), zouden er eigenlijk heel veel andere dingen zijn die eveneens in ons leven een veel grotere rol zouden moeten spelen.

Waarom gelooft een mens eigenlijk niet dat de dood het einde is? Alle feiten spreken daarvoor. Omdat hij in zich een besef van duurzaamheid bezit dat niet kan worden uitgedrukt in zuiver stoffelijke termen. Maar als dit het geval is, dan is de stoffelijke rede en de redelijkheid eigenlijk van minder belang dan de innerlijke zekerheid.

Als wij een wereld weten te bouwen in een vorig leven, dan is dat onze wereld. Dat is een feit. Dat zult u nog wel merken als u eenmaal overleden bent. U komt dan in een wereld die voor een groot gedeelte door uzelf wordt bepaald. Het wereldbeeld komt dan ook uit uw innerlijk. Maar het bestaan zelf wordt niet bepaald door een innerlijk beeld. Dat is ook een feit.

Ik denk, dat de mensen aanvoelen dat het bestaan op zichzelf niet de eindigheid bezit van een menselijk leven. En dat ze dan proberen om dat uit te beelden door hun eigen droomwereld en droombeelden te gebruiken als een soort rationalisatie van het zijn zonder tijdgebonden te zijn.

Ik denk ook, dat de erkenning van een God als een persoonlijke God een poging van de mens is geweest om dat gevoel van een bestaande macht waarvan hij deel is uit te drukken op een manier waarop je dat menselijk kunt zien, terwijl God in feite de totaliteit is.

God is de kracht waarvan je deel bent, niet een mannetje dat zit om te oordelen. Toch maakt de mens dat ervan, omdat Hij alleen in de menselijke voorstelling voor zich een hanteerbaarheid krijgt waardoor dat innerlijke weten niet meer beheersend is, maar door het stoffelijke weten mee verwerkt kan worden en zelfs soms daarvan gescheiden.

Er zijn heel veel dingen die we daarover kunnen zeggen. Het is niet aan mij om argumenten te geven voor of tegen God, godsdienst, geloof. Het is slechts aan mij te zeggen: Als dergelijke dingen voor u een rol spelen, hoe dan ook, dan komt het toch van binnen. Er zijn zoveel dingen die van binnenuit komen en waarvan u innerlijk weet: dat is aanvaardbaar of dat is niet aanvaardbaar. Waarom laat u zich dan regeren door wetten en normen die buiten u zijn opgesteld? Of doet u alsof. Misschien wel omdat u een wereld zonder die uiterlijke ordening niet zoudt kunnen hanteren.

Een weten is gebonden aan maatstaven, aan vaste verhoudingen, aan vaste herhaald constateerbare relaties. Een innerlijk weten niet. Dan kunt u uw innerlijk weten gebruiken om uw zijn, uw eigen wezen uit te drukken, maar dan wel alstublieft binnen een kader waarbinnen het hanteerbaar is.

Dan zouden we ons ook nog kunnen afvragen hoe het komt dat de mensen aan een aantal dingen voortdurend voorbij gaan.

Weet u nog iets over de Joruba's? Het is van de Jorubastam (een negerstam) bekend, dat is nu 800 jaar geleden, dat ze een beschaving hadden die betrekkelijk hoog was; dat ze kennelijk over een geschreven taal beschikten die op het ogenblik voor een groot gedeelte alweer is verdwenen zoals ook een groot deel van de Joruba's.

De mensen die dat bekijken zeggen: Nu ja, dat is een geïsoleerd cultuurtje. Als dat waar is, waarom gebruiken zedan symbolen zoals wij die aantreffen in Mexico, in Peru, in Bolivia? Waarom dezelfde symbolen? Waarom is een deel van hun manier van bouwen vergelijkbaar met de bouwwijze die voorkomt in het Andesgedeelte dat grenst aan Brazilië? Hoe komt dat?

Het moet dan wel uit Azië afkomstig zijn. Het kan niet zonder meer bij een stam ontstaan zijn, zegt men dan. Want als je zou toegeven dat de Joruba's die cultuur ergens van hadden overgenomen, dan zou je ook moeten toegeven dat b.v. de grottekeningen met jachtafbeeldingen grotendeels aanduiden dat de mens van een hogere cultuurfase naar een lagere is geëvolueerd. Dan zou je ook moeten toegeven dat er vroeger dus een hogere top moest zijn geweest dan men nu heeft bereikt.

En dat kun je nu weer niet doen. Dus daarom hanteer je je z.g. weten. Maar hoe diep in jezelf weet je dat het anders is?

Je praten over je vroegere incarnaties is voor een deel wel waar. Maar als je daarover praat, gaat het dan om een innerlijk weten of gaat het, zoals vaak om je te oriënteren in het heden? Ik krijg het gevoel dat op het ogenblik dat wij het innerlijke weten proberen vast te leggen, een hanteerbare vorm te geven waarmee wij het in de wereld kunnen gebruiken, dat wij het gelijktijdig van onszelf vervreemden; dat wij zijn eigenlijke bedoeling en betekenis voor een deel tijdelijk verliezen.

Ik stel het volgende:

Ons innerlijk weten is een uitdrukking van onze wezenlijke verbondenheid met een totaliteit die we zelf niet beseffen. Daardoor is het innerlijke weten de uitdrukking van feiten zoals ze ons innerlijk bekend zijn, maar tevens de weergave van harmonieën zoals die voor ons binnen het geheel mogelijk zijn. Op het ogenblik, dat wij proberen ons weten tegenover ons innerlijk weten te stellen, beperken wij echter de totaliteit dermate sterk, dat wij niet meer in staat zijn wezenlijk harmonisch te reageren, maar onze harmonie tot een zo klein deel specialistisch beperken dat wij daardoor onevenwichtigheden t.a.v. het geheel veroorzaken.

Daarom zou het voor de mensheid van groot belang zijn om eindelijk los te komen van wereldbeelden en denkbeelden van zijn z.g. weten, zoals hij die zelf heeft ontworpen. Hij zal veel meer dan eens en ook meer dan nu weer moeten grijpen naar het innerlijke weten. Dan zal de harmonie op

de voorgrond komen en het samengaan a.h.w. een eenheid vormen. Dan zullen de tegenstellingen die uit weten, schijnweten en vervalste wereldvoorstellingen zijn voortgekomen verdwijnen. Anders gezegd: Het egocentrisme van de mens, zijn zucht naar bezit, zijn zucht tot heersen, tot macht, tot vernietiging zelfs zoals die op het ogenblik bestaan, kunnen wegsmelten op het moment dat het innerlijke weten bepalend wordt voor het hanteren van hetgeen men weet.

De wereldvoorstelling zal zich wijzigen. Het menselijk zijn, het menselijk gedrag zal zich wijzigen en uit het geheel zal dan een vernieuwde mens geboren kunnen worden. Voor dit laatste en de manier waarop dat geschiedt, zullen wij later in deze cursus nog verder ingaan.

Dank eens na over wat ik u heb gezegd en vraag u eens af wat u nu innerlijk weet en wat u van buiten wordt aangepraat. Als u dat verschil weet te maken, dan zult u van deze les ontzettend veel voordeel hebben.

-:-

### DE POLITEIA.

Politiek is een eigenaardig bedrijf en in de huidige tijd althans beslissend voor zeer veel gebeurtenissen in de wereld.

Als wij het geheel van de politiek bezien, dan is er op dit ogenblik eigenlijk een steeds verdergaande scheiding tussen wat men het west-blok en het oost-blok noemt. Dat dit niet zonder meer resulteert in een verder gaande bewapeningsrace is te danken aan het feit dat beide grote mogendheden in staat zijn om een ruimteplatform zodanig in omloop te brengen dat vandaaraf lancering mogelijk is, terwijl men bovendien - al is dat nog niet klaar, dat zal waarschijnlijk in de jaren '88/'89 zijn - een aantal satellieten met bommen bezit die van de aarde af automatisch kunnen worden bediend.

Het is duidelijk dat dergelijke kostbare ontwikkelingen economisch nogal schadelijk zijn onder de huidige omstandigheden. Daarnaast is de dreiging in feite een aantasting van elke manoeuvreermogelijkheid en van verdere machtsontplooiing van de politici van de grote machten. Hierdoor moeten we aannemen, dat enige ontwapening wel zal kunnen optreden in de nabije toekomst en dat de bewapeningswedloop zich waarschijnlijk weer gaat specialiseren op een verbetering van o.m. de directe bewapening van bestaande legers.

Typend voor de politiek is ook de andere benadering t.a.v. het economische geheel dat Maatschappij heet. Wij hebben een lange tijd de neiging gezien tot centralisatie. Men wilde alles in één geheel onderbrengen. Men wilde een ieder, zoals men dat zo mooi in het Nederlands zegt 'van de wieg tot het graf' zekerheid bieden. Het was een hele vooruitgang, want alleen het graf was een zekerheid die de oude maatschappij bood.

Nu blijkt echter dat er een ogenblik komt waarop de lasten, die je aan de gemeenschap oplegt, zodanig hoog oplopen dat het niet meer mogelijk is om een centralistisch bestuur te handhaven. Soms zie daar voorbeelden van.

In Engeland b.v. speelt op dit moment de vraag, of men de verschillende autobusmaatschappijen die als staatsbedrijven lijnen naar velerlei stre-

ken hebben onderhouden niet langzamerhand moet gaan omvormen tot particuliere maatschappijen die voorlopig misschien nog met enige subsidie zelfstandig in die dienstverlening gaan voorzien. De staat trekt zich terug. Ook andere staatsbedrijven worden verkocht.

In Engeland gaat het op het ogenblik iets meer Thatcherachtig. In Nederland gebeurt dit over het algemeen door emissies en leningen waardoor de feitelijke staatsinteresse in bedrijven wordt teruggebracht van zeg 90 % tot 50 %. Daar tegenover staat dat de Nederlandse staat en ook de Engelse staat investeringen doen in bedrijven zonder daarvoor een eigen zeggenschap direct op te eisen.

Dit betekent een terugkeer naar een meer gedécentraliseerd geheel. De reden is duidelijk; de lasten waren te hoog geworden. Als een ambtelijk apparaat topzwaar wordt, kan het niet meer functioneren. Zeker niet als men te maken heeft met een maatschappelijke structuur die op z'n minst genomen enigszins opstandig en revolutionair kan zijn.

Misschien kunnen we het voorbeeld aanhalen van de oorlog in Vietnam zoals de Amerikanen die hebben gevoerd: Voor elke man die feitelijk aan het front stond waren er vier personen nodig om ervoor te zorgen dat hij kon vechten. Van die vier waren er drie in administratieve en slechts één in een feitelijke functie werkzaam. Dat is nu precies hetzelfde wat tegenwoordig in zeer veel staten het geval is.

Ik wil niet zeggen dat Nederland wat ambtenarij betreft nu direct de kroon spant, zo je nog van een kroon mag spreken en niet van een sikkel. We moeten zeggen dat dit in Rusland veel verder is doorgevoerd. Daar is per 20 inwoners één administrerende, 3 controlerende en bovendien nog 5 structuur- en richtingbepalende ambtenaren bezig. Dit houdt in, dat voor elke 2 man die werken (genomen over het geheel, inclusief de landbouw) er dus één is die op welke manier dan ook administreert en reguleert. Dat is natuurlijk iets wat niet redelijk houdbaar is vooral als je begrijpt, dat de salarissen van vele van deze mensen aanmerkelijk hoger zijn dan het inkomen van een fabrieksarbeider of een boer.

Het is duidelijk, décentralisering is het antwoord. Niet alleen dat je hierdoor het aantal van ambtelijke bemoeiingen kunt terug dringen, maar je kunt bovendien de slagvaardigheid vergroten. Een kleine gemeenschap met een redelijk grote zeggenschap kan op ontstane problemen betrekkelijk snel reageren. Om een voorbeeld te geven:

Er is een dorp. In dat dorp ontstaat een probleem. Als de gemeenteraad dat probleem kan oplossen, wordt er nog wel teveel gekletst, maar dan kan die zaak in een maand geregeld zijn. Moet dat lopen via de Provincie en eventueel nog via het Rijk, dan vraagt de oplossing van hetzelfde probleem wel anderhalf tot twee jaar. Er zijn heel veel problemen die juist snel moeten worden opgelost willen ze niet onoplosbaar worden.

Décentralisatie is dus op het ogenblik het antwoord. Maar dat zou betekenen dat de politieke invloed van de heersende groepen aanmerkelijk minder wordt.

Het is begrijpelijk, dat een politicus zijn invloedssfeer, zijn machtsfeer toch zo groot mogelijk wil houden. Daarom gaan ze een aantal regelingen treffen waardoor ongeacht de décentralisatie er toch een politiek toezicht blijft bestaan waardoor het ambtelijke voor een deel wordt overgeheveld naar het politieke; meer ambtenaren in politieke dienst en minder ambtenaren in directe rijksdienst.

Ik hoop dat het u intéresseert, want het heeft erg veel te maken met de ontwikkelingen die wij tegenwoordig in de wereld kunnen constateren.

Wij hebben tot nu toe sedert de Tweede Wereldoorlog te maken gehad met deficite financiering; dat wil zeggen dat er tekorten komen en dat die tekorten moeten worden opgevuld door leningen danwel door een verhoog-



de activiteit van de banknotenpers. Dit laatste heeft in sommige landen al geleid tot een inflatie waardoor de munteenheid soms is teruggevallen tot nog geen half procent van de oorspronkelijke waarde. Als wij ons dat realiseren, dan zeggen wij: Dat is niet redelijk. In feite is dat diefstal van een ieder die geld heeft aanvaard als reële waarde. Het betekent, dat het ruilmiddel onbetrouwbaar wordt en dat daardoor de feitelijke koers tot ver onder de officiële koers daalt. Anders gezegd: de prijzen stijgen in verhouding tot de officiële geldontwaarding onmatig. Dat kunt u in bepaalde Latijns-Amerikaanse landen zien en in beperkte mate ook in Israel op het ogenblik.

Hierdoor worden de mensen geconfronteerd met een totaal andere manier van leven en reageren.

Een politicus houdt niet van de 'doe-het-zelver'. Al is het alleen maar, omdat je zo'n doe-het-zelver zo moeilijk kunt regelen. Dat kun je een bedrijfstak veel beter doen. Steeds meer mensen zullen echter, al is het maar uit onvermogen om de gevraagde vergoeding voor diensten te betalen, terugvallen op het zelf doen van werkjes, het zelf verzorgen daarvan. Aangezien dat niet allemaal gemakkelijk is onder te brengen in de een of andere registratieregeling, zullen steeds meer bedrijven zich gaan specialiseren in het geven van bijstand juist aan de doe-het-zelver.

Je kunt op bepaalde gebieden die bescherming nog wel handhaven. In Nederland is dat b.v. voor het gasfitters- en loodgietersbedrijf waardoor zeer vele voorzieningen even veilig en even goed voor een tiende van de prijs zouden kunnen worden aangebracht voor degenen die daarvan gebruik moeten maken.

De concurrentieslag die zich op het ogenblik ontwikkelt is er dus één tussen het individu dat steeds meer zelf probeert te doen, het bedrijfsleven dat probeert zijn marktaandeel te behouden maar gezien de regelingen niet meer rationeel kan werken en de regeringsinstantie die haar macht en inkomen wil behouden en die daardoor steeds meer regelingen probeert aan te brengen die bovendien overbodig en onnodig kostenverhogend zijn. De mensen worden dus terugverwezen naar zichzelf; doe het zelf.

Zolang dat nu alleen in de politiek gebeurt, zou ik vrede ermee kunnen hebben. De politicus vreest natuurlijk niemand meer dan de man die zijn eigen beslissingen neemt en niet meer vraagt welke voormannen beslissingen voor hem willen nemen. Het terugkeren naar het zelf doen moet tenslotte toch wel voeren, meen ik, tot het zelf denken, het zelf proberen te reageren.

U realiseert zich misschien niet dat niet alleen in bepaalde delen van Nederland een soort vrijwilligerscorps is opgericht dat probeert de kleine misdaad, die de politie niet meer aan kan, te bestrijden en gelijktijdig vandalisme, roof e.d. terug te dringen. Het is vreemd genoeg in zeer vele landen op de wereld een steeds groter wordend probleem voor de politicus. Niet alleen dat er particuliere legertjes opereren in vele Zuidamerikaanse landen, maar er opereren ook opstandige groepen, zoals men ze dan noemt in feite belangenbeschermende groepen in zeer vele delen van Afrika.

Particuliere legertjes, groepen die zich te weer stellen tegen regelingen die hen niet bevallen, hebben revolutionaire toestanden veroorzaakt in India. In Pakistan hebben ze geleid tot een verandering van de wetgeving. Zelfs in Iran is op het ogenblik een dergelijke beweging gaande die zeer waarschijnlijk toch enige veranderingen gaat afdwingen van de macht van de ayatollahs. Het is dus niet alleen een verschijnsel in b.v. Amsterdam of Den Haag. Het is een wereldomvattend verschijnsel. Men is het daar niet mee eens, natuurlijk niet, want er zal een hoop onrecht ook gebeuren.

Het gaat niet meer volgens wettelijke normen. Daar ben ik het mee eens. Wat er indirect gebeurt, is dat instanties en daarmee degenen die politiek die instanties beheersen een deel van hun macht en zeggenschap aan het verliezen zijn.

Er is geen sprake van een werkelijk anarchistische ontwikkeling. Dat komt misschien later. Er is sprake van een ontwikkeling waardoor mensen zelf de hand aan de ploeg slaan. Zij vragen zich niet meer af: Wat zegt men dat goed is? Of: Welke beslissingen hebben anderen voor mij genomen? Maar die eenvoudig stellen: Ik zal het zelf wel opknappen. Met degenen die om mij heen zijn heb ik ook de machtsmiddelen om eventueel op te treden. Verschuiving van macht en gelijktijdig een verbrokking van machtsstructuur.

Zolang dit alleen politiek is, nou ja. Er zijn een hoop mensen die daarmee vrede hebben. Maar als wij kijken naar een religieuze ontwikkeling, dan is het precies hetzelfde.

Het is wel opvallend, dat zelfs in een toch zo monolithisch aanvoerende structuur als de kerk van Rome er op het ogenblik een groot aantal groepen zijn die zich door hun gedrag, door hun wijze van geloofsbeleving en prediking, maar ook door hun christelijke praktijk zeer sterk onderscheiden van het centrale gezag. Wat anders te denken van de splitsing tussen bisschoppen in de landen van Zuid-Amerika in wat men zou kunnen noemen progressieve en behoudende groepen.

De strijd die is ontstaan in de geestelijkheid en met de geestelijkheid ten dele ook in de Philippijnen of wat dat betreft het optreden van een deel van de geestelijkheid in een land als Polen. Hier blijkt, dat een schijnbaar zeer hechte structuur toch langzaam uiteen valt; dat de mensen gaan reageren volgens hun besef van geloof, volgens hun normen van in casu christen zijn, maar ook volgens hun besef van noodzaak.

De theorie gaat langzaam maar zeker plaats maken voor de praktijk. Dat is heel pijnlijk voor al degenen die zich bezighouden met de theorie. Het is natuurlijk erg mooi, als je sociale wetenschappen hebt gestudeerd en je kunt je mooie theorieën aan anderen opleggen en dan maar kijken wat ervan terecht komt. Maar als mensen zich van je weten niets meer aantrekken, dan kun je daar weinig mee aanvagen. Je kunt het dan hoogstens achteraf verklarend gebruiken; en zelfs dan word je vaak door de feiten gecorrigeerd. Dat is pijnlijk.

In de politiek hebben de halfzachte wetenschappen over het algemeen de overhand. Voor de jurist die daar zit, want dat is wel geen harde wetenschap meer, het is alleen een wetenschappelijke kennis plus registratie kunnen, nemen het aantal economen, sociografen e.d. steeds meer toe, niet alleen in Nederland maar overal. Deze mensen zien nu echter dat hun theorieën, die ze eens zo heerlijk aan de mensen konden opleggen steeds meer worden gefrustreerd. Dat houdt in, dat mensen zelfstandiger gaan denken en daarbij vanuit hun eigen standpunt practischer, reëler gaan reageren, maar gelijktijdig ook op veel kortere termijn gaan streven.

Zij streven niet naar iets wat over 2000 jaar moet komen. Zij streven naar iets wat bij voorkeur morgen moet komen en als dat niet kan, dan het volgende jaar. Ik zou haast zeggen: Het is een verkorting van beleidslijn. Het is gelijktijdig een voortdurend grotere druk op al degenen die deel willen hebben aan wat men het politieke leven noemt, ofschoon als je naar hen luistert de politici zelf beweren dat ze geen leven hebben. Zij noemen het een zeer zware taak.

Die zware taak blijkt voor een groot gedeelte te bestaan in het verwerken van of luisteren naar de onnodige uitwijdingen die zijzelf en anderen besteden aan onderwerpen welke die aandacht niet waard zijn, maar het mogelijk maken om onderwerpen die eigenlijk belangrijk zijn tijdelijk in de ijskast te houden. De heren politici vergeve mij deze opmerking. U zult in uw ach-

hoofd weten dat ze op waarheid is gebaseerd, maar desondanks mij excuses.

Wie al deze zaken beziet, kan er niet aan ontkomen een vergelijking te maken tussen de heksenmeesters van eens en de politici van heden. Enkele mogelijkheden omgeven door veel pretenties en een onmogelijke hoeveelheid zinloos ceremonieel waarin de feitelijke onmacht voor een groot gedeelte naar men hoopt kan worden gecamoufleerd.

Mensen die zelfstandig worden, die zelf gaan beslissen, die hun eigen mores gaan maken, die hun eigen interpretatie gaan geven op wetten, die zelf uitmaken in hoeverre ze zich laten reguleren en in hoeverre zij zichzelf blijven, zijn het grootste gevaar dat deze tijd kent.

Zeker, de ontwapening komt door de ontwikkeling van ruimtewapens, dat is waar. Maar denkt u niet, dat de enorme behoefte om zich ten koste van alles ergens tegen af te zetten die bij zoveel staatslieden, vooral de ouderen, zo sterk aanwezig is, tevens te wijten is aan de angst voor de toenemende onmacht die zij in zich gevoelen en die hen bedreigt?

Ik weet het, politieke onderwerpen zijn voor degenen die geestelijk geïnteresseerd zijn niet altijd even welkom. Dat ik desalniettemin een poging waag om u iets daarvan te laten zien, heeft te maken met de werkelijke ontwikkelingen die zich in de wereld afspelen.

Dat zijn geen ontwikkelingen van de doe-het-zelver; een mens die tegen het gezag in zijn eigen beslissing wil nemen. Het is een verandering van psyche, van mentaliteit. Het is een verandering die doorbijt en die in zekere mate ook overal fanatisme veroorzaakt. Het is een poging van de mens terug te keren tot het jezelf zijn.

Als u goed naar de eerste spreker heeft geluisterd, dan zult u hebben begrepen dat dit jezelf zijn en jezelf leven de enige mogelijkheid is om je innerlijk weten werkelijk in de wereld in toepassing te brengen. Zolang je bent gebonden aan allerlei uiterlijkheden, komt je innerlijke stem niet aan bod, heeft je innerlijk weten geen werkelijke betekenis, tenzij het zich oplost in vaagheden van geloof, mystiek e.d. Op het ogenblik, dat je innerlijk weten je leven gaat bepalen, dat steeds meer mensen bewust of onbewust zich gaan bevrijden van allerlei zinloze keurslijven waarin zij lange tijd geperst waren, dan betekent dit een omwenteling die niet alleen politiek, maar vooral ook menselijk en geestelijk betekenis heeft.

De angst van de politici is begrijpelijk. De angst van bepaalde heersende groepen, zelfs van bepaalde wetenschappelijke groepen die hun eigen zekerheid en hun meerwaardigheid bedreigd zien, is te begrijpen. Maar hun angst wordt niet veroorzaakt door de onredelijkheid. Hun verzet is niet gerechtvaardigd door de feiten al willen ze het graag zo laten schijnen. Hun verzet komt voort uit hun angst dat de mensen zich zullen onttrekken aan hun wereldbeeld, dat zij zich zullen gaan waarmaken op hun eigen manier.

Het is opvallend, dat die enkele revoluties die de vrije liefde tijdelijk hebben gepredikt (ik denk hier zowel aan Frankrijk als aan Rusland en Mexico) al heel snel op hun schreden zijn teruggekeerd. Dat zij het gezin en daarmee de gebondenheid van de mens (dat brengt het gezin met zich mee) weer tot basis hebben gemaakt van hun maatschappij. Het is duidelijk, het is hun machtswapen. Als je een mens bepaalde verantwoordelijkheden gaat opleggen en a.h.w. gaat binden, als je hem zijn vrijheid van leven ontnemt, dan breng je in hem allerlei frustraties en spanningen tot stand. Dat in de eerste plaats.

In de tweede plaats heb je dus iets waarmee je hem a.h.w. kunt chanteren, ook al heet dat natuurlijk niet zo. Men noemt dat dan de zorg voor de gemeenschap waaraan het gezin en de eenling zich dienen te onderwerpen. Dat men dat heeft gedaan is duidelijk. Men was bang voor mensen die

vrij zouden worden. Het is òn in de politiek òn in vele andere takken van wetenschap en economie op het ogenblik de angst voor de vrijheid van de mens die domineert. Zelfs in de vakbonden is men bang voor de vrije beslissing van de eenling, want de eenling loopt niet meer met de massa mee. De eenling begint vrijer te worden.

Mijn voorganger zou ongetwijfeld daaraan hebben toegevoegd: Wanneer het innerlijk weten de mens steeds meer in harmonie gaat brengen met de gehele wereld om hem heen, dan wordt hij deel van die wereld en behoeft hij haar niet meer te beheersen of te dienen. Hij is geen meester en geen slaaf. Hij is vrij. En in zijn beleven vindt hij de vrede die hij zonder dit nooit zou kunnen vinden. Ik kan het met zo'n uitspraak eens zijn.

Ik heb niets tegen de politiek en niets tegen de politici.

Ik heb niets tegen alle zachte en alle harde wetenschappers. Ik heb alleen bezwaar tegen sommige halfzachten die zich voor harden uitgeven. Maar ik moet toch wel opmerken, dat hetgeen zij tot stand hebben gebracht de vernietiging van de wereld eveneens heel dichtbij heeft gebracht. Dat hetgeen zij hebben geconstrueerd ten slotte aanleiding is geworden tot allerlei economische en sociale misstanden. Daarom ontzeg ik hun het recht de mens in zijn vrijheid tot het volgen van zijn innerlijk weten nog langer te hinderen.

De mens heeft het recht om zichzelf te zijn. En langzaam en voorzichtig zal hij moeten leren om zijn innerlijk weten steeds duidelijker in te passen in het geheel van zijn contacten met de wereld, in het geheel zelfs van zijn voorstellingen ten aanzien van de wereld.

Zo alleen kan de mensheid ontkomen aan de haar bedreigende ramp van zelfvernietiging. Alleen zo kan de wereld weer komen tot een menselijk bestaan waarin de geestelijke waarden, die de mens dan z.g. boven het dier zou verheffen, een hoofdrol gaat spelen zonder gelijktijdig in het keurslijf van een willekeurig denken of geloven te worden geperst.

De vrijheid van de mens is datgene waardoor een komende periode zal worden gekentekend. Het betekent helaas, dat veel van hetgeen nu wordt gewaardeerd en noodzakelijk geacht zal moeten verdwijnen. Maar het betekent ook dat de vrede, de verbondenheid tussen de mensen, de erkenning, een noodzaak tot werkelijk samengaan en samenwerking weer zullen opleven.

Dan zal er misschien een nieuwe gouden tijd aanbreken; het gouden millennium waarvan de Ziener droomde. Het rijk Gods op aarde waarin God geen mannetje of een figuur meer is, maar een Geest die allen doordeesemt, de vrijheid van een innerlijk weten overal wordt geopenbaard en daardoor gemaakt tot een uitdrukking van kosmische harmonie. Wanneer dat gebeurt, dan zal ik tot de politiek zeggen: Rust in vrede, want gij hebt geleid tot een bevrijding die ge zelf niet hebt bedoeld.

:--:--: